

ВЫХОДЗІЦЬ
ШТО-ТЫДЗЕНЬ
У ПАНЯДЗЕЛКІ

АДРЭС РЭДАКЦЫІ
і АДМІНІСТРАЦЫІ:

Вільня, Завальная 7.

НАША ЖЫЦЦА

(ЗАКЛАДЗЕНА ў 1906 г.)

Цана асобнага
нумэру 3 мк.

ЦАНА АБВЕСТАК:

на 1, стран... 15 мар.

на 4 " " " 5 " "

за радох пэгіту.

Budawanie Bielarusi.

Kali paŭzirajemsia na historyju razwicia bielaruskaha pytańnia, dyk ubačym, što razwiazka jaho ŭ postaci budawannia niezaleznej bielarskaj dziazawy мае mocny hrunt. I prastor Bielarusi dawoli wiakliki — kala 300.000 kwadratnych wiorst, i narodu ŭ nas niamala — blizka 15 milionaŭ, i bahaćcia pryrodnaha šmat, i jość taja siła, jakoj možna puścić u chod wializarnyja fabryki, majsterni, čyhunki (les, torf, wadzianaja siła). Dy kali hety kraj budzie żyć u dobrej zhodzicie z susiedziami, praz ziarnu katorych iduć usie našy darohi da wolnaha mora (čyhunki, reki splaŭnyja), — dyk niezaleznaja Bielaruś moža spadziawacca šwietaŭje budučyju.

Da ūsiaho hetaha treba daća, što bielarski narod, ziarni katoraha dohija hady taptali roznyja čužackija wojski, dajšou taje šwiadomaści, što dzieła zawajawannia lepšaje doli jamu treba pierš za ūsio samomu być haspadarom u swajoj chacie. Z taje šwiadomaści wynikla i wyjaŭlenaje na ūsiebielarskim Zjezdzi (ŭ kancy 1917 hodu) i na čyšenych paźniejšych zjezdach i konferencyjach žadańnie šyrokich narodnych mas, kab byla utworana niezaleznaja Bielarskaja Narodnaja Respublika.

Adnak, žadańnie hetaje było wyjaŭlena pieršy raz pry takich akaličnaściach, kali praz Bielaruś pierakatywalisia chwali rasiejских i niamieckich wojsk. Pieršyja slabija rastki našaj dziazawy byli zahlušany okupantami. Bielarski ūrad, utworany wolaj narodu, byŭ prymušany wyjechać za miežy Bačkaŭščyny i ŭ čužych krajoch da biwacca przyznańnia niezaleznaści Bielarusi.

Našu niezaleznaść oficjalna ci pouoficyjalna przyznali: Ukraina, Łatwija, Estonija, Čechi, Finlandyja, ūrešci — Niamiečcyňa i Francyja (apošniaja przyznała ŭ Paryžu bielarskaha konsuła). A na mirawych pierahaworach u Ryzie zhodna przyznali niezaleznaść Bielarusi, chacia i krepka abrezanaŭ u usich bakoŭ, Sawieckaja Rasieja i Poľšča.

Ciapier pierad bielarskim narodom stać niazwyčajna waźnaje žadańnie: ūziać u swaje ruki toje, što nam przyznana na papiery.

Jašče pierad baľšawickim pachodam na Poľšču, zawiaršyŭšysia wielmi čiazkim dla Rasiei miram u Ryzie, ŭ niekatorych bielarskich koľach byla naradziasia nadzieja, što ŭ budawanniu niezaleznej Bielarusi nam pamoža p. Piłsudski. Na žal, choć usia polskaja „endecyja“ winawacić s wajho „Kamandanta“ ŭ „štucznyj twareńni Bielarskaj respubliki“, — my, bielarusy, nia bačyli z boku načalnika Polskaj dziazawy jakoha-kolečy wyraznaha kroku, katory daŭ-by hrunt dla „endekich“ — naračanniaŭ i našaj radaści.

Ciapier bačym pieršuju realnuju sprobu budawannia Bielarusi z druhoha boku. Na hety raz jana wychodzić ad rasiejских palityčnych koľau z p. Sawinkowym na čale, katoryja pierakanalisia, što ich latucieńni ab „jedinoj, niedielimoj“ Rasiei nikoli nia spoŭniacca, kali da addowody razbitaj Rasiejskaj dziazawy, choć-by i na federacyjnych asnowach, buduć jsci staroj darohaj — darohaj prymusowaha pryčiahannia pad Maskouščynu addzialiušchysia ad Rasiei narodaŭ. I woš p. Sawinkow, jak čalawiek z šyrejšym palityčnym šwietahladam, adwažyŭsia ūčynić krok, jakoha tak bajašsia p. Piłsudski. Sawinkow prosta skazaŭ: «Kali my, rasiejcy, pamožam Bie-

larusi zbudawać jaje dziazawnaść, dyk jana, što jana budzie nam za heta wielmi ūdziaćna, jana pierakanajacca nie na słowach, a na dziele, što my — ščyryja pryčilniki bielarusai, i za ūsio heta samachoć pojdzie z nami ruka ŭ ruku i zhodzicca ūwajsci ŭ ahulna-rasiejskuju federacyju.» Tak skazaŭšy, ūčyniŭ praktyčnyja kroki ŭ kirunku da namečanej mety: uwajšoŭ u čaŭrus z wiadomym (choć i nie zaŭsiody z dobraha boku!) bielarskim partyzantom hienarałam Baľachowičam i razam z im pačau baraćbu z baľšawikami za wyzwaleńnie Bielarusi ad sawieckaje ūłady.

Woš, čym tumačacca telehrany na jmia Sawinkowa i Baľachowiča ad hrupy bielarskich dziejačoŭ, a tak-ža na jmia Piłsudskaha i Wrangiela ad Baľachowiča i Sawinkowa (teksty ich nadrukowany ŭ papiarednim numery „N. N.“). Woš, jak stałosia toje, što Baľachowič, hetak slaba žwiazany dahetul z bielarskaj sprawaj, i zusim čužy nam Sawinkow padniali štandar niezaleznej Bielarusi i wiaduć za im u boj swajo wojska.

Nia wiedajem, ci z ich planaŭ wyjdzie što-kolečy surjoznaje. Nia wiedajem, u jakoj formie Sawinkow i Baľachowič maniacca ūstanaŭlać suwiaz pamiž Bielarušsiau i Rasiejaj i ci nia przydziecca nam u chutkaj budučynie pačać nowuju baraćbu za wyzwaleńnie ad tej-ža Rasiei. Dyj nie na heta chočam žwiarnuć uwahu našych čytalnikaŭ: my chočam pakazać, što bielarskaja sprawa hetak užo wyrasla i dašpieła, što nawat takija čwierozyja palityki, jak haława rasiejskaha palityčnaha kamitetu, Sawinkow, rachujucca z jej, jak z mahutnaj siłaj, jak z cennym kozyram u palityčnaj ihry.

A pobač z hetym chočam adznačyć i druhi nia mienš waźny i asabliwa radasny dla nas fakt: celyja tysiačy ludziej pastupajuć u bielarskaje wojska i pad kamandaj Baľachowiča, pad bielarskim štandaram iduć na aružnuju baraćbu, składajuć swaje hałowy za niezaleznaść Bielarusi.

Zapraŭdy, wialikuju radaść pawinien budzić hety fakt u sercach usich ščyrych bielarusai, a asabliwa tych, što dwaccać hadoŭ tamu nazad, samotnyja i adzinokija, ašmielilisia pieršyja zahawaryć hołasna ab bielarskaj sprawie, ab wyzwaleńni bielarskaha narodu z trajnoj niawoli: nacyjanalnaj, socyjalnaj i palityčnaj. Z ich sloŭ naradziasia žywoje dzieła. I z poŭnym prawam, hledziučy na sučasnyja zdareńni, jany mohuć paŭтарыć sakramantalnyja slowy:

„A Slowa stałosia Ciełami!“

Ja g a š e ŭ s k i.

Весткі аб Балаховічу.

Аб генарале Балаховічу жыдоўскія часопісеі накізваюць вельмі дрэнныя весткі. Яго вінавацяць у тым, што, заняўшы часова Влодаву (ў Польшчы), салдаты Балаховіча пачалі граміць, рабаваць і забіваць жыдоў, у чым ім памагала і мясцовае польскае насяленьне (гл. „Najer Najnt“).

Хаця за „будаваньне Беларусі“ Балаховіч узяўся саматугам у паразуменьні з галавой расейскага палітычнага камітэту, Савінковым, і ад беларусаў нікага загаду ня меў, — усё-ж нам, беларусам, вельмі сумна чытаць гэтыя весткі аб адным з сыноў нашага народу. „Будаваньне Беларусі“ — справа лішне вялікая

і для нас сьвятая, каб мы маглі спакойна глядзець, як наш чысты дагэтуль штандар пляміцца ў руках Балаховіча крывёй бязвінных людзей...

Беларусы аб падзеле Беларусі.

У часе польска-баľшавіцкіх міравых перагавораў у Рызе туды прыехалі і прадстаўнікі беларусаў. З аднаго боку прыехалі прадстаўнікі ўраду Беларускае Народнае Рэспублікі, з другога — Савецкае Беларусі.

Як ужо вядома, ні адны, ні другія на перагаворы дапушчаны ня былі. „Без мяне мяне жанілі“, кажа расейская прыказка; „бяз нас нас дзялілі“ — можам сказаць цяпер мы.

Як углядаюцца на рыжскі мір абодвы беларускія ўрады? На гэта дае адказ тэлеграма карэспандэнта варшаўскай газэты „Kurjer Poranny“:

„Дэлегаты Ураду Беларускай Народнай Рэспублікі казалі зьявіўшамуся да іх прадстаўніку Orient'a ніжэй падаанае:

„Трактат аб замірэньні, падпісаны ў Рызе, фіксуе прызнаньне суседнімі дзяржавамі незалежнасьці Беларусі, зьяўляецца для беларускай дзяржаўнасьці актам вялікай вагі. Ня глядзячы на прызнаньне незалежнасьці Беларусі, дзяржавы, падпісаўшыя трактат, дзеляць яе бяз згоды Беларускага Народу. Урад Беларускай Народнай Рэспублікі, які стаіць на грунце самавызначэньня народаў, катэгарычна пратэстуе проці падзелу Беларусі. Залежыць ад абставін, але zusim магчыма, што і Савецкая Беларусь таксама адмовіцца прызнаць Рыжскі трактат. З прычыны адсутнасьці на трактате беларускіх подпісаў, Беларусь, якая будзе замест Расеі суседкай Польшчы, будзе мець магчымасьць паставіць пад пытаньнем важнасьці трактату. З палітычнага боку гэты трактат некарысны і для Польшчы, бо ён дазваляе Саветам зарганізаваць незалежную Беларусь і такім чынам выкарыстаць нацыянальны рух. Палякі ня ўмелі зарганізаваць беларускай нацыянальнай арміі для адпору баľшавіком. Урад Беларускай Народнай Рэспублікі чакае, што Польшча, каб папярэдзіць баľшавіцкія інтрыгі, паможа зарганізаваць на прырэзаных беларускіх землях незалежную дзяржаву. Урад ня можа згадзіцца на аўтаномію, выракаючыся утварэньня незалежнай дзяржавы, бо такі Урад страціў-бы популярнасьць, а гэта было-б на карысьць баľшавіком“.

Становіцца гэта — zusim яснае і згоднае з ідэалёгіяй тварцоў незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі. Ня глядзячы на няўдачы, беларускі народны ўрад не паддаўся духу слабасьці і далей цвёрда дамагаецца, каб права беларускага народу на незалежны дзяржаўны быт было ўсімі ушанована. Ён верыць у справу незалежнасьці свае Бацькаўшчыны.

Іначэй глядзяць беларускія баľшавікі — ўрад Савецкае Беларусі. Як фігуранты ў руках маскоўскага савецкага ўраду, яны за права называцца нават ня ўрадам, а толькі „рэвкомам“ Беларусі, зракліся самахвоць права быць урадам. І якое-ж паскуднае уражэньне робіць заява прадстаўніка Савецкае Беларусі, надрукованая ў гэтай польскай газэце „Kur. Por.“:

„Старшыня Беларускага Рэвалюцыйнага Камітэту і дэлегат Савецкай Беларусі, Чэрвякоў, азнайміў прадстаўніку Orient'a, што Беларусь дзеля таго не падпісала прэлімінарнага міру, што 1 жніўня с. г. Савецкая Беларусь даверыла Маскоўскаму Ураду рэпрэзэнтаваць яе заграўніцай. 16 верасня Савецкая Беларусь дала паўнамоцтва расейска-украінскай дэлегацыі весці перагаворы з Польшчай у справах граніц. На моцы гэтага мандату Іоффе і Мануільскі падпісалі трактат, устаўнаўляючы польска-беларускую граніцу. Першы конгрэс Савецкай Беларусі, які ў хуткім часе павінен сабрацца, займаецца ратыфікацыяй трактату, Чэрвякоў спадзяецца опозыцыі з боку конгрэсу проці падзелу Беларусі. Але ўсё-такі Савецкі Урад, бяручы на сябе ўсю адказнасць, прызнае подпіс Іоффе. Змушаная вайсковымі няўдачамі, Савецкая Беларусь згадзілася уступіць Польшчы частку зямель. Чэрвякоў спадзяецца, што падзел Беларусі выкліча ў польскай яе частцы напынальны беларускі рух, які будзе кіравацца да аб'яднання яе з незалежнай большавіцкаю часткай. Інтэнсыўнасць руху будзе залежаць ад палітыкі Польскага Ураду. Пакадаючы свабоду дзеянняў Беларускаму Савету, які ў сучасны момант знаходзіцца ў опозыцыі да Масквы, Троцкі падтрымоўвае магчымасць існавання непарадкаў на Беларусі ў мэтах зарвання прынятых абавязкаў“.

Яшчэ аб дзяліцье Беларусі.

Дзякуючы вайне Масквы з Варшавай, наша зямля пабілася на 3 кавалі. „Сярэдняя“ Літва з сталіцай Вільняй, на каторую цягнуць рукі этнаграфічная Літва, Горадзеншчына і часць Меншчыны без усякага вялікага цэнтру, апрача Горадні,—гэта маець адыйсці да Польшчы. Менск, Вітэбск, Смаленск, Магілёў сідзяць у лапах маскоўскіх камісараў. Усе гэтыя часці захоплены вайной, каторая іх канчаець руйнаваць.

„Сярэдняя Літва“—гэта яшчэ фармуо-чалася дзяржаўная арганізацыя—вядзець партызанскую вайну з Коўнай. Два імперыялізмы тут становяць дзве актыўныя сілы. З аднаго боку—маламястэчковы імперыялізм літвіноў, каторыя ігноруюць тое, што Вільня і Горадня стаяць на бе-

ларускай зямле. Літвіны не стаяць за старую Беларуска-літвінскую дзяржаўную арганізацыю. Ніякіх авансаў беларусам яны не даюць—ні федэрацыі, ні конфэ-дэрацыі.

Як літвінам, так і беларусам патрэбна Вільня, як стары культурны і гістарычны цэнтр. Калі зьбярацца устаноўчы сойм „Сярэдняй Літвы“ то ён будзе мець характар больш краёва-польскі, чым беларускі. Другі этап—проста заканадаўчага сойму—можа даць большасць беларускую, бо за астатнія галы беларускі народ вышаў з стану „этнаграфічнай масы“ і робіцца палітычным народам.

Польская Беларусь, адыйшоўшая па прафэсарскаму рыжскаму трактату да Польшчы,—нешта нявыразнае. Гэта „Hinterland“ Менску. Край павятовых мястэчак, Кавалак „Kresów Wschodnich“. Учора яго ахрысьцілі: „Ziemie etapowe i przylfrontowe“. Адзін з прафэсар-ў рыжскае дзяліцье сказаў, што Менску паліка зракліся, каб ня было беларускіх камплікацый. Цяпер мы чытаем у газэтах, што вывеску „Ziemie przylfrontowe“ забялілі краёдай дэля „вышэйшых палітычных думак“, і адміністрацыя ўся будзе цэнтральная—з Варшавы. Зрабіўся „край без назову“. Толькі на вуха можна сказаць, што гэта—заходняя Беларусь. Беларусы ўсе з трывогай чакаюць далейшых крокаў Варшаўскага ўраду ў Заходняй Беларусі. Але нават і невялікі палітык скажаць, што з усяго гэтага выйдзе як раз саўсім адваротны рэзультат: тут штучна вырабляюць новую усходнюю Галіцыю з усімі „анэрані“ і моцнай іррадыянтай. Большавікі—ня вечны, а незалежная усходняя Беларусь маець вялікія шансы на сваё скорае разьвіццё. Праз яе будучая Расея і будзе цягнуць да сябе заходнія часткі Беларусі,—і толькі палітыка і адміністрацыя саўсім аўтаномныя для заходняй Беларусі маглі-бы зрабіць раўнавагу і нейтралізаваць маскоўскі магніт.

А. У.

Da Warszawy czy da Kowny?

Apetyty na náš kraj, jakija razhareli-sia u Polšcy i u Kowienskiej Litwy, pawinny sustreć sa starany tutejšych žycharaŭ enerhičny adpor.

маець час прызнацца. А не захочаць,—хай прысягнець і чакаець кары боекай! Усе зірнулі на Тараса.

На лобе ў яго заблішчэў драбнюсенькі пот. Вочы, як утуліў, так і падняў. Маўчаў, быццам занямеўшы. З закручанымі назад рукамі слабеў, слабеў, хіліў голаў і плечы. Хто-б даў веры, што за пару гадзін так саслабнець дужы мужчына?

— Разьбяжце яго!

Страшное, напружаннае і ад сьвядомасьці, што ня доўга так хістацца, адчайнае змаганьне ахапіла зямляроба. Ня ведаў, што тут грэх і што ня грэх.

— Не прысягай, браце! — шапнуў яму дзясяцкі, адкруціўшы з рук вяроўку. І паліцэла сэрца ў чалавека уніз, уніз, якбы няма зямлі пад нагамі.— „Прызнаюся“!—падумаў і рашыўся.

У гэты міг нейкі другі дзясяцкі пільна паглядзеў яму ў вочы і нічагутка не сказаў.

І змоўчыў Тарас. З туманам у вачу, падняўшы для прысягі руку, падыходзіў к столу, да чорнага сукна з металічкім раскрыжованым богам і яго сьвятою кнігаю ў бліскучай цвёрдай вокладцы. І неўспадзеўкі скапыўся і ледзь не заваліўся: аборына раскруцілася на назе, і ён другой нагою ступіў на яе канец.

— Скажу!—раптам працаваліў ён вуснамі, але спазьніўся: не начуў яго ніхто, а войчанька сівы заняў ужо тое, што належыцца. Прысяга пачалася.

Usim wiadoma, što Polšca hladzić na našu nieščaśliwuju ziamlu, jak na swaju „akrainu“. Hetaja dumka prawodziłasia u časy Polskaj okupacyi praz usiu polskuju palityku na uschodzie. Usim pamiatny fiktyunyja delehacyi biaz usialakich paŭnamoctw da Warszawy i nawiet da Patyža z prožbaj pryłučyc hety „adwiečna polski kraj“ da Polšcy. Zbiarucca dwa, try abšarniki i jeduč „pryłučac“ swoj pawiet da Warszawy.

Kali u Wilniu pryšli Litwiny, to jany taksama prosta zajawili, nia pytajučysia u narodu, što heta ich kraj.

Ciapier razyhrywajecca trejci akt trahedyi. Našu dolu my majem wyrašac sami. Ale hetakaja sytuacyja wyzwała wialiki pie-rapałoch jak u Warszawie, tak i u Kownie. Polskaja komisija zahraničnych spraŭ pa-stanawila, kab plebiscyt na našaj terytoryi byŭ-by prawiedzieny tolki nad dwumia py-taniami: da Polšcy czy da Litwy?

I woš pry takoj ciažkoj dla nas sytu-acyi, kali nas chočuc kaniečna niekudy „pryłučac“, my pawinny hołasna i wyrazna nia tolki kazać, ale i pakazać, što my ni da Warszawy ni da Kowny pryłučacca nia cho-čam što my možam istnawać niezaležna, bo tolki tady, kali my budziem sami sabie ha-spadarami, my budziem ščaśliwy i budziem mieć swaju ufašnuju dziaŭžaŭnašć. Usie na-rodnašci; nasialajučyja našu staronku, bu-duc mieć peŭnašć, što nixto nad imi pa-nawać nia budzie.

Hetaha usiaho dabiwacca pawinny my sami: i u supolnaj pracy založ našaje budučyŭny.

W.—Š.—ŭ.

На маты „Хаўтурнага Марша“.

Гукі прыгожыя марша хаўтурнага Ціха ў паветры імглістым пльвучу... Душу са сьвету халоднага, хмурнага У край невядомы, далей вядучу.

Гукі дрыжаць... гукі плачучу... губ-ляюцца... Гукі растуць... рвуцца... стогнам кан-чаюцца...

З імі і сэрца дрыжыць: „Досі ўжо, досі ўжо жыць!“

— „Кінь ты жыцьцё падарванае, сумнае, З доляй змагацца ўсё роўна ня час! Сэрца ж твае як засьнець неразумнае, Смажучь і людзі: „І гэты загас!“

Гукі хаўтурнага марша згаджаюцца.

Прыціхла і пакарылася тарасава душа.

Маўкліва стаялі цёмныя людцы. Скрозь адчыненае вакно дыхаў цёплы вяснавы ветрык, і верабейка ціўкаў на страсе. Сонейка, як заўсёды, гуляла на балонках. На падворку круціліся і порскалі ў саломцы парасяткі, а з іх абяз-клопату хадзілі куры.

III.

Так прысягнуў Тарас.

Увечары, калі ўсё троху сунакобілася, прыйшлі із лезу імамі. Даведаўшыся аб усім, пакланіліся яны ў ноч чалавеку, ды не пасьмелі паглядзець яму ў вочы.

— Што-ж, браткі, заставайцеся на-далей,—казаў непааслухняным языком да іх Тарас,—жывіце, бо цяпер-жа ўсё роўна...

Ніякага адказу не далі на тое ці-макі,—ні дзед, ні хлопец, ні сярэдні. Маўкліва пазьбіралі сваё ўбогае рызьцё, пасунулі на плечы хатылі і пацімачылі скрозь цёмну ноч па глухой пушчы, у дальшы сьвет. Было ім часам жудка. Здавалася, што ззаду стаяць вочы... А ў тых вачох—боская кара за прысягу.

М. Таронкі.

КАНЕЦ

Прысяга.*)

Ды яшчэ найстрашней тое, што назваць і то язык мой не паварачуецца, гэта — прысяга непраўдзівая... Найцяжэйшы, сьмяротны грэх, загуба душы і цела на гэтым і на тым сьвеце! Крыў нас, божа, засьцеражы, забарані! Знацца, чалавек, калі ён фальшыва прысягае, то быццам гаворыць сабе і людзям: „Вось я не боюся бога і стаўлюся з ім уроўне, як той пракляты сатана“. Гаспод бог за гэтакую дьявальскую дзерзасьць зьністажае, сьпіраець з твару зямлі, як нягодную пылінку. Бо гэта, браткі, ёсьць ашуканьне стварыцеля, юдзінае палаваньне. І за непраўдзіваю прысягу, — ці-ж вы ня ведаеце,—бог караець чалавека яшчэ на гэтым сьвеце. Смяянэце, як загубіў сваго грэшную душу нябожчык Тодар Бычанок. За фальшывае прысяганьне ён асьлеп, а ўсе яго дзеткі няшчасныя паўміралі ў адзін год. А Ёлім Тамашонак? Здох у яго конь і карова, і сам упалеў толькі затое, што шчыра пакаяўся народу ў фальшывай кляцье. Браці! Страшна гэта, страшна, страшна!..

Скончыў войчанька і тады пан-афі-цэр дадаў гэтак:

— Чуеце, хлопцы! Тарас увяраець, што цімакоў у яго няма, што ён іх не хаваў і што са згону ўцёк так сабе, ня-ма ведама чаго. Дык вось, яшчэ ён

*) Гл. № 8.

З гэтай доляю... Чуеш: змагаюцца
 Бьццам з жадацьнямі жыць?
 „Досі ўжо,“ — сэрца дрыжыць...
 — „Досі, чаго ты шукаеш прыгожага?
 Сьветлыя думкі, надзеі — мана...
 Толькі блісьнець і шчасьце зоркай,
 і што-жа?
 Глянеш — ужо і загасла яна...
 Досі... А гукі дрыжання, надрываюцца,
 Плачучь, а потым ізноў разрастаюцца...
 Лісьць пажаўцелы ў тон ім шуміць:
 „Досі ўжо, досі ўжо жыць!“
 Там ў невядомай краіне за хмарамі
 Вечная піша... спакой... вечны сон
 Сэрцу, што жыцьця закружыла марамі...
 Там яно, сумнае, сьціхнець, як стогн...
 Там толькі гора нячутна жыцьцёвага!
 Сонца ласкавага, сонца маёвага
 Вечна сьвятло там гарыць...
 Досі ўжо, досі ўжо жыць!
 Гукі прыгожыя марша хаўтурнага
 Ціха ў паветры імлістым пльвучь.
 Сэрца са сьвету халоднага, хмурнага
 У край невядомы, далёкі відучь.
 Гукі дрыжання... гукі плачучь... губляюцца...
 Хваляй на могілках ізноў разліваюцца...
 З імі і сэрца дрыжыць:
 Досі ўжо, досі ўжо жыць!

Наталя Арсеньева.

ХРОЇКА.

AREŠT BIELARUSKANA AFICERA

U Solach na wahzale nadowičy aryštawany paručnik bielaruskaha wojska Siarhieja Kanapielka. Bielaruskaj Wajskowaj Kamisijaj było daručana Kanapielcy wierbawać u bielaruskaje wojska samachwotnikau.

BIELARUSAU ABMINAJUĆ.

Niadaŭna prywiezli z Wařawy dary miestu Wilni. Dary byli addadzieny na ruki Mahistratu. Zahadčyk feminnym addzielam mahistratu hukau „Straž Kresowu“, „Ligu Robotniczu“, „Centralny Sajuz Chryścijanskich Profesyanalnych arhanizacyau“, „Zjednoczenie“ i inš. nacyjanalistyčna polskija arhanizacyi i padzialiŭ pamiz imi padarki. Hetkim paradkam bielaruskija kooperatywy i bielaruski prypynak padarkau nie dastali. Praŭleńnie bielaruskich kooperatwau padalo pratest.

PRAWAKATARY NIE SUNIMAJUCCA.

„Głos Litwy“ dalej „apiakujecca“ našaj hazetaj. Wiadoma: lakajskaja duša zaŭsiody kryudziцца, kali čto jaje „pana“ abidzić. Woś, i lakaj p. Grynijusa pakryudziłsia za toje, što my ašmieliliśia krytykawać urad ich „pana“. I „Głos Litwy“ piša, byccam „Naša Niwa“ wyjaŭlaje „nienawiść da litwinoŭ“, byccam kiraŭniki jaje „worahy Litwy“ i t. p.

Pany! Wy tolki apraŭdywajecie dadzienaje wam nami imia! I swajmi prawakacyjnymi wystupleńniami nia wykhaćcie z našaha boku złości da lituškaha narodu. Ale hetaha wam mała: wy ad prawakacyi pierachodziće da zwyčajnych danosaŭ nowaj uładzie, kab jana nas „prycisnuła“, bo wašaj — nie dastać.

Sprawa woś u čym: „Głos Litwy“ piša, byccam z ducha našaj časopisi widać, što heta — orhan hram. Antona Łuckiewiča. Darma, što ŭ hažeci było čornymi literami na bielaj papiery napisana, što „Našu Niwu“ wiadzie rydakcyjnaja kolegija: prawakatory z „Głosu Litwy“ wiedajuć, jak „prychilna“ adnosiцца nowaja ułada da hram. Łuckiewiča, i zatym starajuцца zwiazać hażetu z jaho imiem, kab taja „prychilnaść“ pierajšla-by i na „Našu Niwu“.

Takoha zaniku ūsialakaha moralnaha paćuccia my nie spadziawaliśia nawat ad lakajou p. Grynijusa!

PALONNYJA BIELARUSY.

U liku lituškich zaŭnierau, uziatych u pałon armijaj Siaredniaj Litwy, akazałsia 16 bielarusau, uziatych u wojska kowienskim uradam.

Jany znachodziacca u Wilni, Wialikaja 43, i prosiac ziamlakou akazać im pomac i apieku.

Dumajem, što bielaruskaje hramadzianstwa i adpawiednyja bielaruskija ustanowy zajmucca dolaj hetych zapraŭdnych achwiar damowaj wajny.

U BIELARUSKAJ HIMNAZII.

Bielaruskaja Himnazija, dzieła nachalaje patreby časowa dapuścišaja ŭ staršych klasach nawučańnie niekatorych pradmietau pa rasijsku, ūsio bolejš i bolejš zwalajecca ad čužoj nam mowy, pakinutaj „starym režymam“. Hetak, ad sioletniaha hodu zbielaruščany da kanca ūsie piac pieršych klasau, dy tolki ŭ troch astatnich wykładalisia pa rasijsku tyja nawuki, jakija nia majuć bielaruskich učebnikau (matematyčnyja, ahulnaja historyja). Ciapier зроблены wialiki krok upiarod da dalejšaha zbielaruščanija staršych klasau: na lekcyjach matematyčnych nawuk wučyciali znajomiac wučniaŭ z matematyčnaj terminalogijaj, a pracawanaj Bielaruskaj Naŭoŭnaj Škołaj u Miensku, i na budučyj hod možna budzie pačać čysta bielaruski wykład. Aprača taho, wiaducca pa bielarusku ŭ staršych klasach hetkija wykłady: pryrodaznaŭstwa, ahulnaja gieagrafija, gieagrafija Bielarusi, historyja Bielarusi, bielaruskaja literatura i mowa.

Možna napeŭna skazać, što na budučuju wosieŭ ūsie pradmiety buduć wykładacca pa bielarusku.

U BIELARUSKIM KLUBIE.

U subotu, 13 listapada, ŭ Bielaruskim Klubie adbyłisia pierawybary prezydijumu.

Rada Staršyn ababrała za prezesa A. Karabača, za wice-prezesa — F. Jaremiča, za skarbніка — M. Kachanowiča i za sekretara — S. Wałejšu.

KWATERNAJE PYTANNIE.

Jašče ŭ časach niemieckaje okupacyi ŭ Wilni adkryłsia sajuz kwatarantaŭ, katory mieŭ na meci baranić ich ad lichwiar-skaj ekspluatacyi damaŭlaśnikami. Pad polskaj okupacyaj da kwatarantaŭ dałučyliśia i arandatory kramaŭ. Pašla časowaha spynu pracy sajuzu pad bałšawikami, jon uznowiŭ swaju dziejaść pry litwinoch i enerhična pracuje ciapier. Pamišačajecca sajuz pry Nowaj wul. № 1 (pryziemla).

Na wialiki žal, chacia ŭ składzie ūradu sajuzu jość pradstaŭniki ūsich nacyjanal-naściu (bielarusau, litwinoŭ, palakoŭ, žydoŭ), šyrejšyja hramadzianskija kruhi, aprača żydoŭskich, mała cikawiacca sajuzam. Tymčasam lik kwatarantaŭ u horadzi stanowić prynamsia 90 procentau ūsiaho liku nasialennia, i kali b-ŭsie jany zarhanizawaliśia, jak śled, dyk i kamianičniki, i tutejšaja ūlada prymušaŭny byli-b paŭsi na wialikija ūstupki.

Treba adznačyć, što, naprykład, u Polšcy kwataranty i arandatory kramaŭ arhanizowany wielmi dobra. Tamaka hetkija sajuzy jość pa ūsich wialikšych miastoch. Wos, u tuju niedielu, 7 listapada, u Wařawie adbyŭsia wialiki schod kwatarantaŭ z učasciem pradstaŭnikou ūsich kwataranc-kich sajuzau Polšcy. Schod zajawiŭ pratest proci zmieny zakonu ab abaronie kwatarantaŭ, bo takaja zmiena daje mahčymaść lišnie pawyšać platu za najmo i biez taho strašenna uzrossuju. Schod zajawiŭ, što jon haŭtoŭ zhadziцца na padwyšku tolki u takoj miery, jakoj wymahaje pakryćcie miastowych padatkau i utrmańnie staražou. Była pryniata wielmi wažnaja rezalucyja pryncypowaha charakteru, jakaja, na žal, u nas ciapier nia moža być prawiedzienu ŭ žyćcio, bo wymahaje pierš dobraha naładžan- nia dziaržaŭnaha žyćcia. Schod daručyŭ swajmu cantralnamu ūradu padać u Sojm projekt wykupu kwatarantami zanimanych imi kwater. Urešci pastanowlena damahacca, kab nie dapuškałasia rožnica ŭ pawyšeńni

platy za kwatery i za kramy, bo ad lišniaha pryciskańnia kamianičnikami kramnikaŭ paciерpic pierš za ūsio krajowy handal, dy heta daś mahčymaść čužaziemcam zani-mać miesca padupaŭšych swaich kupcoŭ.

Niachaj-ža wilency, ūzirajučysia na arhanizacyi kwatarantaŭ i kramnikaŭ u Polšcy, zrazumiejuć, jakuju siłu jany majuć u swaich rukach. Niachaj usie — biaz rožni-cy nacyjanalnaści i wiery — zapisywajucca ŭ sajuz i prychođziac na ahulny schod, jaki maje adbycca ŭ chutkim časiel!

BIELARUSKAJA KNIHARNIA, Zawal-paja, 7, pradaje ciapier nia tolki bielaru-skija knihi i adkrytki, ale i papieru, sšytki, ałaŭki, naahuŭ usie pišmiennyja pryłady. Ceny tanniejšyja, čymsia ŭ inšych mahazy-nach. Raim bielaruskim škołam Wilni i pra-wincy i kuplać u swajoj kniharni. U knihar-ni pradajecca zaŭsiody i „Naša Niwa“.

Беларуская вечарынка.

У суботу вечарам 13 лістапада ў Мясцовай Зале адбылася беларуская вечарынка, арганізаваная вучнямі Беларускай Гімназіі на карысьць бяднейшых таварышаў.

Да гэтых часоў драматычны гурток беларускай школьнай моладзі выступаў у Залі Гімназіі і паміж сваіх, маючы заўсёды вялікую брыльянасьць і спосад публікі. Суботняя вечарынка — гэта першае выступленьне Беларускай школьнай каў перад шырокай віленскай публікай.

А публікі было многа. З ад'ездам п. Аляхновіча ў Вільні беларускі тэатр як бы загер і бяз сумліву публіка была зацікаўлена новым тэатрам, запоўніўшы амаль ня цэлую залю.

На жаль, ня можна не адзначыць, што вечарынка наагул мела мала беларускі характар. Вазьмём самую праграму.

„З-за любові да мастацтва“, — рэч пераложаная. Далей музыка: „Фантазія“ Мацарта, „10 Рапсодыя“ Ліста, „Полё- нэз“ і „Баллада“ Вьетана, „Цыгейнэрвэй- зэн“ Сарасата — усё творы чужыя; патым сьпевы: „Ані чога, ані кога не хачу“, „Перад растаньнем“, францускія сьпевы, для шырокай публікі, вялома, саўсім незразумелыя. І нават танцы чужыя: „Баярышняя“, „Андалуска“.

Панове! усё добра само па сабе. Добрая рэч — хоп і перакладзеная — ня псуе вечару: што можна сказаць проci такіх твораў, як Мацартаўская „Фантазія“, або „10 Рапсодыя“ Ліста, або перакладзены раманс і танец чужы, калі ён прыгожы, варты увагі, — але толькі ў меру. Бо на беларускай вечарынке павінна-ж быць і нешта запрыўды беларускае, апрача мовы, — нешта арыгнальнае, чаго публіка нідзе больш не пачуе і ня ўбачыць.

Я думаю, што вінаваты тут рэжысэр, каторы як бьццам хацеў паказаць сябе: „бачыце, мы усё можам!“ Але, калі ён з паказаньнем самога сябе хацеў паказаць і беларускае мастацтва, — дык гэтага публіка якраз і ня ўбачыла.

Да гэтага агульнага ўражэньня небеларускасьці вечарынке — многа дадала тое, што адміністрацыя вечарынке — паненкі пры выдачы білетаў, пры прадажы нацыянальных значкоў, у буфэці — гаварылі непабеларуску, а ўзіраліся на тое, што публіка гаварыла парасейску ці напольску.

Але пройдзем да выпавуеньня роляў. „З-за любові да мастацтва“ сыгрананічога, публіка адрымала някепскае ўражэньне.

Добра адзначыўся ў ролі Індзіоко- ва п. Тальмашэўскі і Акуліны п. Арсень- ева, даўшы тып сучасных бацькоў. Мож- на было йгру п. Тальмашэўскага глядзець з захопленьнем. Ня кепская была йгра і п. Кімовіча ў ролі Рэзды. Наагул, п'еса прайшла цікаўна. Сказаць бы толькі, што ў йгры п. Сасноўскага і п. Акуш- кі прыкмячаецца нейкая нясьмеласьць, нейкая няпэўнасьць у сабе. Гэта

тлумачыцца недастатчнай напрактыкованасцю і з часам згладзіцца. Трэба было б зычыць трохі болей пачуцця п. Акушцы, Сьмялей, панове!

П. Ногалер і п. Парус, — маладыя яшчэ сілы, паказалі сваго вялікую здольнасць да музыкі, асабліва п. Парус у ігры на іскрыцы, вызваўшы задзіўленьне свабодна ўладаньня смычком.

З сёлаю працягла сваю праграму п. Русецкая і атрымала букет красак. Такія-ж букеты атрымалі п. Каварская і п. Сэгал за пратанцаванне „Андалусі“. Добра станцавала „баярышню“ п. Бонч-Асмалоўскага.

Водлескамі публіка ўстрэла п. Ігнатэву, якая — без праграмаў — запаведзі — таксама з вялікім артызмам і сёлаю працягла свае песьні, шкода толькі што французскія. Яна была два разы выклікана на „біс“.

П. Туркевіч прадэклямаваў два вершы надта добра, з вялікай цікавасцю праслуханыя.

У канцы пачаліся танцы.

Вечарынка прайшла весела.

Жадаем удачнай дзейнай працы нашым маладым сілам у гэтым кірунку.
З публікі.

З усяе Беларусі.

SPRAWA WILEŃSZCZYNY I HORADZIENSZCZYNY.

Jak nakazywaje „Rzeczpospolita“, polski urząd pawiedamiu Ligu Narodaŭ, što jon zhadžajecca na plebiscyt u Wilenščynie i Horadzienščynie, ale tolki ŭ hetkaj «uproščanaj» formie: delehaty Ligi Narodaŭ pawinny pryjechać u Siaredniuju Litwu, abjechać usie miesty i okruhi, sklikać tam mitynhi i na ich papytacca ŭ nasialeńnia, ci jano choča naležać da Polšcy, ci da Litwy. Pry hetym pawinny być pa adnym delehacie ad polskaha i ad litoŭskaha (kowien-skaha) uradaŭ.

Taja-ż hazeta nakazwaje, što urząd Siaredniaje Litwy zapatrebawaŭ ad Polšcy, kab jana ŭziała nazad swaje wojski, pazajmaŭšyja Lidzki i Horadzienski pawiet z m. Horadniaj. Urad Siaredniaje Litwy wyznačaje ŭžo ŭ henyja pawiety swaju administracyju. Ale Polšča nia choča jsci ni na jakija ustupki. Pawodle zajawy adnaho člena polskaha uradu, Polšča nia budzie przyznawać u tych pawietach administracy Siaredniaj Litwy.

Razam z Bieraściejskim okruham, Lidžyna i Horadzienščyna daŭčajuca prosta da Polšcy i ich administracyja padlahaje adpawiednym ministerstwam u Wařawie.

Z „paŭnočna-uschodnich kresaŭ“ budzie utworana asobnaje wajawodztwa z wajawodam Ŭładysławam Račkiewičam (byŭšym načalnikam Mienskaha okruhu).

U Wilniu hetymi dniami pryjedzie delehacyja ad Ligi Narodaŭ z paŭkoŭnikam Šartinji na čale.

м Радашковічы (Вілейскага пав.).

Тут прайшла граніца меж польскай стараною і Беларусью. Рака Рыбчанка дзеліць і горад на дзве часткі. На масьце гранічная варта польская. Бальшавікі вярэць за 15. Усе рады, што вайна скончылася; але насталі ненармальныя варункі эканамічныя і палітычныя. Першае, што вайна зьехала ўсё сена, авёс, ячмень, жыта, свіней, а цяпер рэквізуюць астаткі. Яшчэ восень, а ўжо зрабілася веснавая бязкорміца. Гандлю няма, бо Менск адрэзаны, Вільня — у другой дзяржаве — Сярэдняй Літве, заба-

спечаньня меншня і асобы ў дарозе няма, цывільнай улады ніякой. Так што аб транспорце тавараў няма і гутаркі. Солі, газы няма.

На старане беларускай — усё тое самае; толькі бальшавіцкія банды ў дадатку; яны так сама зьдаюць вёскі і фольваркі, арыштоўваюць людзей прызыўнага веку. У пагранічных мястэчках сабраліся тысячы ўцякачоў — „зялёна-гвардзейцаў“, якія шукаюць спосабу зрабіцца войскам, каб выгнаць бальшавікоў з сваіх хат. Полажэньне іх бязыхадна: або трэба ваяваць, або марнавацца, тулячыся па чужых кутках.

Дзякуючы таму, што няма ніякай улады, ўсе кінуліся сячы лясы. Лес ваюць хто і колькі можа, без усякага рахунку.

Беларуская інтэлігенцыя адкрыла ў Радашкавічах беларускае рэальнае вучылішча, каб баравіць моладзь ад зьдзічэньня. Адчынены ўсе 7 клясаў, бо старшым вучням няма куды ехаць: Менск, Вільня закрыты, і ў гарадох голад. Дырэктарам вучылішча — А. Маслоўскі, вядомы натураліст. Старшыней бацькаўскага камітэту — А. Уласаў.

Беларуская старана ускладаець падзею на генерала Балаховіча.

ADNA WIERA, ALE NIE ADZIN NAROD

Wioska A ziaroda więcy, Wialejskaha paw. Narod u nas małaświadomy ale ciapier dziakujućy pierachodu kraju z ruk u ruki, narod pačaŭ paznawać, chto jon taki. Jak jašče byli ŭ nas bałšawiki, narod ždaŭ nie naždaŭsia palakou. „Jak pryduć palaki — kazali, — dyk budzie lepiej, i uie to, što ničoha nia buduć brać ad sielan, ale jašče nam nawiazuć usiakich patrebnych tawaraŭ z Wařawy, bo heta swaj narod i adnej z nami „polskaj“ wiery“. I daždalisia doŭhaždanych. Ale nie tak pačali pastupać „swaje ludzi“ jak naš narod dumaŭ. Zamiesta nawiazęci z Wařawy rožnych patrebnych rečaŭ, jak pŭhoŭ, botau, adzieży, bielaha chleba i t. p., pačali „swaje ludzi“ brać ad sielan usio im patrebnae. U našaj i ŭ akaličnych wioskach pazabirali da apošniaj žmieni siena i awios, šwińni u kaho trochi čyściejšyja — tak sama apošnija pazabirali, padciolki i koni tolki u taho zastalisia, chto trymaŭ u lesie, a ŭžo što jajki i maśta, to j hawaryć niečaha, bo „swaje ludzi“ nawat ziamlu kala domu pieraryli šukajućy.

A ŭžo što ab adnosinach da našaha narodu, dyk tolki toje možna skazać, što dobry haspadar da sabaki lepiej adnosicca, jak „swaje ludzi“ z Wařawy da našaha narodu. Starym kabietam zahadywajuć nacić im wadu, bo samim niama času (—treba ŭ karty hulać), i to dobraha słowa nia skažuć.

I tolki ciapier narod pačaŭ dachodzić da świadomaci, bo ŭwidzieŭ, što choć adnej wiery, ale nie adzin narod i kali ciapier spytaeš sielanina, jak lepiej byŭob, ci kab tut byŭo swajo prawa, bielaruskaje, to aź ślińki hłytaeć druhi, kab chutčej daždacca taho dziŭnoha, nikoli niebywaŭaha prawa bielaruskaha.

A w a d z i e ņ.

Z AŠMIANŠCZYNY.

U Ašmianščynie čystaja ruina. Usie, jak adzin, žalacca, što kali nia budzie žmieni, dyk ŭžo na Kałady ludzi astanucca biaz usiakaje jeminy sabie i kormu żywiole. Siena ŭžo ciapier zusim niama i koni kormiac adnej saŭomaj. Dziela taho, što niama čym karmić, koni patannieli ŭtraja. Bahaciejšyja haspadary za pracharčawańnie zimu adnaho kania dajuć druhoha kania darma. Wielmi častyja rabunki pa darohach i pa wioskach robiać trywohu i niapeŭnaś nia tolki za swaju majemaść, ale nawiet za żyćcio.

I dzie wialikaja spekulacyja solaj. Za

pud soli dajuć paŭtara, a to i dwa pud żyta. U drobnaj prodazy chunt soli pradajecca pa 12 mar.

Ašmiančuk.

Wioska Čatyrki, Kreŭskaje wołaści, Ašmianskaha paw.

Da haspadar Siarhieja pryšlo troje ludziej i zabrali ŭ jaho try tysiaćy polskich maraki wopratku.

J — ak.

Wioska Kajacieniaty, Ałšanskaje woł., Ašmian. p. Nia hledziaćy na žadańnie haspadarou hetaje wioski, letaś z pryčyny bŭhlich adnosin školnaj administracyi (asabliwa pamočnika inspektara endeka p. Mačulskaha) tut nie mahli adčynić bielaruskaje školy. Ciapier ŭžo bielaruskaja škola ŭ hetaj wioscy zakładziena i dzieci wučacca.

Kr — wić.

M. Miķałajew a, Łuhaminaŭskaje w. Ašm. p. Niadaŭna tut adčyniena bielaruskaja pačatkowaja škola. Wučycielem jość p. Lebieź.

Piotra St.

ZAHARANICAJ.

P. P. S. I RYKSKIJ MİR.

Галоўная Рада Польскай Соцыялістычнай Партыі на сваім засяданьні 25 кастрычніка абгаварывала справу рыжскага трактату. У прынятай па гэтым пытаньню рэзалюцыі між іншым гаворыцца: „Галоўная Рада добра уяўляе сабе ўсе недахваткі рыжскага трактату. Ён не вырашае ні беларускага, ні украінскага пытання, не забеспечывае гэтага трактату і праўдзівай незалежнасьці Беларусі і Украіны; прылучаючы да Польшчы частку тэрыторыі, заселенай беларусамі і украінцамі, трактат пакідае пераважную частку іх пры Расеі“.

„Галоўная Рада заяўляе, што палітыка P. P. S. у адносінах да беларускіх і украінскіх абшараў, прырэзаных да Польшчы, будзе кіравацца да забяспечаньня беларусам і украінцам аўтаноміі“.

PACHARONY LIGI NARODAŭ.

Harding, nowaabrany prezident Zlučanych Štataŭ Paŭnočnaj Ameryki, na mitynku u Nju-Jorku pamіž іншым skazaŭ, što ŭтворанaja na Wersalskim kongresie Liga Narodaŭ — heta miortwaje dzieła. Paśla henaha mitynku adbyŭsia pachod. Napieradzi niašli trunu z nadpisam: „Tut lažyć Liga Narodaŭ“.

AŬTANOMIJA WIERCHNIAHA ŚLESKU.

Niamiecki urząd pastanawiŭ, što Wierchni Ślesk, nasialeńnie katoraha ŭ часie plebiscytu hałasawaŭa nie za Polšču, a za Niamiečcyну, атрымае свой незалежны ўрад у складzie Niamieckaje dziaržawy.

NOWY RASPUTIN.

Rasiejskaja hazeta „Oswobodzenie“ ŭ Berlinie nakazywaje, što padobna tamu, jak pry caru Miķałaju mieŭ wialikuju siŭtu Rasputin, tak pry Leninie maje niekujuzi dźiŭnuju siŭtu „tawaryš Wolka Harochawa“. Heta — wielmi pieknaja maŭdaja kabiecina, jakaja adznačyŭšasia swajoj krywawaścioju ŭ zwiazku z mistycyzmam.

RAZDZIEŁ LITWY?

Berlin. 4 listopada. Z Helingforsu nakazywajuć, byccam Polšča i Łatwija zrabili tajnuju ŭmowu ŭ sprawie rozdziełu Litwy. Umowu henuju byccam-to padtrymliwaje Francyja, katoraja choča hetak zusim addziać Niamiečcyну ad Rasieci. („Rzeczpospolita“).